

ՀԱՆԴԵՍ ԱԶԳԱՅԻՆ

Կը հրատարակուի Չորեքշաբթի եւ Շաբաթ օրերը: Տարեկան գինն է մէկ յիսուս օսմանեան: Մէկ քերթը 40 փարա արծաթ: Նամակ կամ ո եւ ե գրութիւն պէտք է ուղղել Ա. Մ. Գալիամաճեան Կոստանդնուպոլիս, Մերձան ջարդի Բիշտի հօգնտի խանի տակ Մ. Կ. Սարգեանի տպարանը:

ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻԻ 143

1881

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 18 ՄԱՐՏ

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ

Ըստ մեր խոստման կը փութամք հրատարակել Ա. յուրակն այն ազնիւ ազգայնոց որք Ամեն Ս. Պատրիարք Հօր հրաւերին պատասխանելով տպարանի հաստատութեան ի նպաստ բացուած հանգանակութեան բարեհաճեցան մասնակցիլ եւ զմեզ քաջալերել:

Ամեն Ս. Պատրիարք Հայր	3	ոսկի
Դեր. Սիմէօն Սրբազան	1/2	»
Դեր. Պետրոս Սրբազան	1/2	»
Դեր Պատր. Փոխանորդ	1	»
Դեր. կրպտ. Վ. Բաղրատունի	1	»
Վոեմ. Յ. և Յ. Նորատունկեան էֆ.	2	»
Վոեմ. Տ. Եղստեփեան էֆէնտի	2	»
Մեծ. Գ. Նորատունկեան »	2	»
Մեծ. Բ. Հալաճեան «	2	»

16 ոսկի

Խորին շնորհակալութիւն կը պարտիմք թէ Ն. Բարձր Սրբազնութեան որ ինքնայօժար բարեհաճեցաւ բարոյապէս և նիւթապէս քաջալերել զմեզ և թէ յիշեալ ազգայնոց նուիրատուաց որք ազնուաբար մասնակցեցան սոյն հանգանակութեան և թէ ամեն անոնց որք ազնուաբար ինքնայօժար խոստացած են մասնակցիլ և քաջալերել զմեզ մեր հրապտարակային պաշտօնին և ազգասիրական ծառայութեանցը մէջ:

Շնորհակալութիւն կը պարտիմք նաեւ Մասիսի Խմբագրապետ Մեծ. Իւթիւճեան էֆէնտի որ ինքնայօժար բարեհաճեցաւ ինչ ինչ դիւրութիւններ ընծայելով իւր կողմէն և քաջալերել զմեզ:

Բազմաց կողմէ առ մեզ այսքան ջերմ համակրութիւն և քաջալերութիւնք մեծապէս կը խրախուսեն զմեզ և մշտն կուտան առաւել եռանդեամբ և աշխուժիւ ծառայելու առ ազգն, որոյ օգտին աշխատիլ յաւէտ մեր նւիրական պարտականութիւնն է. զոր անթե-

րի պիտի կատարեմք ո՛րչափ ատեն որ շունչ
և կենդանութիւն ունենամք :

Առ մեզ այսքան համակրական քաջալե-
րութեան առջև մերովսանն գործնական երախ-
տադիտութեան պարտք մը կատարած լինելու
համար որոշեցինք Յօրինակ Միացեալ Ընկե-
րութեան, Ձ' Ազգանուէր-Հայուհեաց, Ձ' Դպրո-
ցասէր-Հայուհեաց, Ձ' Խիզանու-Ուսումնասի-
րաց ընկեր. և Ձ' Արուեստասէր-Հայկական
ընկերութեան նուիրել, որպէսզի Հայաստանի
մէջ իրենց յարմար դատած վարժարանները
դրկեն : Հիւանդանոցի վարժարանին արդէն
նուիրած եմք :

Հանդանակութեան մասնակցիլ բարեհա-
ճող ազնիւ ազգայնոց միւս ցուցակներն ալ
հետզհետէ պիտի հրատարակեմք :

ԵՐՈՒՍԱՂԵՄ

Գոհ և խիստ գոհ եմք որ Երուսաղէմայ
պարտուց խնդրոյն վրայ ասկէ առաջ մեր դը-
րած մի քանի յօդուառներն առանց աղբեցու-
թեան չեն մնացեր, որովհետեւ հաւաստի աղ-
բիւրներէ կը տեղեկանամք թէ այն Պատ. Թա-
ղական Խորհուրդներն՝ որ Երուսաղէմայ պար-
տուց բարձման Պատուարժան և բարեջան
Յանձնաժողովոյ հրահանգները կարգադրելու
յապաղած էին, այժմ սկսել են դորձադրել,
անշուշտ քաջ ըմբռնելով այն մեծամեծ օ-
գուտներն՝ որ նոցա գործադրութենէն առաջ
պիտի դան և հետեւաբար թէ Երուսաղէմն իր
պարտքէն պիտի ազատի և թէ նուազ քանա-
կութեամբ տուրքի դրութիւնն հաստատուե-
լով ամեն Հայ-անհատ ազգային տրոց պիտի
մասնակցի և մեր ազգային էական պէտքերն
հոգացուելու համար դրամ պիտի գոյանայ :

Այս առթիւ աւելորդ չեմք յամարիլ յոր-
դորել և հրաւիրել ժողովուրդն որպէս զի վե-
րոյիշեալ հրահանգաց գործադրութեանը մա-

սին բարեհաճի Պատ. Թաղ. Խորհրդոց հարկ
եղած դիւրութիւններն ընծայել և տարեկան
Յ գրչի չնչին դումարն յօժարակամ վճարել,
որմէ, ինչպէս բացատրած եմք, խիստ մեծ օ-
գուտներ յառաջ պիտի դան :

Բնաւ չեմք կարծեր որ այս մասին դժ-
ուարութիւն յարուցանող մը դառնուի, որովհե-
տեւ բարենպաստակ գործի մը արդեւք լինել,
և կամ դժուարութիւններ յարուցանելն հա-
սարակաց օգտին վնաս պատճառելէ զատ ու-
րիշ նշանակութիւն չունի երբէք :

Այս գործին յաջողութիւնը մեծ փաստ
մը պիտի լինի ցոյց տալու համար թէ Հայն
իր ազգային բարոյականութիւնը պահած է,
կը պահէ ու պիտի պահէ :

Իր ազգային բարոյականութիւնն հաս-
տատ պահպանող ժողովուրդ մը ի՞նչ և ո՞րպի-
սի վիճակի և պայմաններու ներքեւ ալ որ դըտ-
նուի, չի մեռնիր երբէք, այլ կրնա՞նք է և
կենդանի պիտի մնայ միշտ և հետեւաբար ըս-
տոյդ և իրական ապագայ մ'իրեն համար ան-
շուշտ է :

Կը յուսամք թէ սոյն կէտերը բացատրու-
թեան չեն կարօտիր, և ահա իւրաքանչիւր ոք
ինքնայօժար կը վստայ այս մասին իւր պար-
տականութիւնը կատարելով հզօրապէս ապա-
ցուցանել թէ Հայն իր ազգային բարոյակա-
նութիւնն ունի և կը պահպանէ :

Անցեալն ու Երկայն ապագային առջեւ

(Տե՛ւ Բէ- 139)

Ձի հետեւ իր սակայն մեր ըսածէն թէ մեր
մէջ բնաւ ազգային շարժումը չէ կեցեր. այո՛,
շարժում կեցեր է, բոյց ցաւալի ճշմարտու-
թիւն մը խոստովանած կը լինեմք, երբ ըսեմք
թէ այդ շարժման լաւ ուղղութիւն չէ տրու-
ուել և հետեւաբար Այդն ի լաւ ահլը չէ ա-

առջնորդներ, և այս ալ հարկաւ առանց պատճառի չէ, որովհետեւ ամեն արդիւնք պատճառի մը կապուած է:

Ուստի մինչև որ պատճառը չի ջնջուի, արդիւնքը միշտ նոյն է, որ կը նմանի փոխանակ յանցաւորութեան առաջին առնչուելու յանցաւոր պատժելու դրութեան:

Բուն խնդիրն, ինչպէս յայտնի է, արդիւնքին վրայ չէ: Արդիւնքն հետեւութիւն է պատճառի մը, և քանի որ պատճառը չի բարձուի, հետեւութիւնն հետեւութիւն լինելէ չի դադրիր:

Ծիշդ այս վիճակին մէջ է գրեթէ ազգային կոչուած շարժումն, որ թէպէտ շարժում է, սակայն բառին ճիշդ նշանակութեամբն առնելով՝ մեր փափաքած բուն շարժումը չէ, որովհետեւ լաւ ուղղութիւն տրուած չէ, որոշ նպատակ մը չունի, և մեր բոլոր ոյժը տուած եմք վարժարան անունով չէնք կառուցանելու և անդ մի քանի տեսակ նախնական ուսմանց ծանօթութիւններ և եթ աւանդելու, և այն ալ յայտնի է թէ ինչ ողորմելի դրութեամբ և եղանակով:

Սահմանադրութենէն առաջ կային մի քանի վարժարաններ՝ Խաղիւղի Ս. Ներսիսեան, Միխայիլի Թարգմանչաց, Սամաթիոյ Ս, Սահակեան, Աղգ, Հիւանդանոցի Ս. Փրկչեան և Գում-Գափուի Մայր վարժարաններն, որք ըստ բաւականին օգտակար եղած և Աղգին լաւ ծառայող անդամներ ընծայած են. բայց Սահմանադրութեան հաստատութեամբ վարժարանները բարեկարգենք ըսելով՝ դրժբարդաբար դառնուած մի քանի աղէկներն ալ խանդարեցան, և 20 տարուան մէջ չի կրցինք գոնէ վարժարան մը իրօք վարժարանի դարձնել:

Ի բաց առեալ մասնաւորներն՝ որոց վրայ կրնամք բաւական յոյս ունենալ, ինչպէս են Պէրպէրեան, Գուրգէնեան և Մէլ պուրեան զիշերօթիկ վարժարանները՝ մեր

թաղային բոլոր վարժարաններն ալ՝ գրեթէ առանց մեծ բացառութեան, մի և նոյն դրութեան մէջ են, որք ընդհանրապէս թեւրուս իմաստակներ հասցնելու կը ծառայեն, իմաստակներ, որք աւելի ֆիսիկալ են, քան թէ տգէտ կոչուած անձինքն, որք գոնէ քիչ չատ կրօնասիրութիւն և ազգասիրութիւն ունին, բարեպաշտական զգացումներ կը տածեն, ազգային աւանդութիւնները կը յարգեն և կրցածնուն չափ առ Ազգն խղճիլ կը ծառայեն:

Շատ դիւրին է տգէտ կոչուած փոքր վուրդի մը լաւ ուղղութիւն տալ և դայն ի լաւ անդր առաջնորդել, քան թէ թերուս իմաստակներն՝ որք միշտ յոխորտալ դիտեն և ոչ երբեք սւսումնասիրել, աւելի դիտեն, քան շինել, կործանել դիտեն, քան թէ հաստատել, ըմբոստանալ դիտեն, քան թէ հնազանդիլ, բծախնդրութիւն ընել դիտեն, քան թէ լրջօրէն քննադատել, ճամարտակիլ դիտեն, քան թէ խօսիլ և միտտել դիտեն, քան թէ գրել:

Եւ այս է արդիւնքն այն անհաստատ և որ ճիշդն է ըսել՝ ֆիսիկալ շարժման, որով ազգային շարժում կրնեմք ճարժումը լաւ ուղղութիւն և նպատակ մը կրնենայ որուն վրայ կրնայ մարդ ստոյգ և իրական ապագայի մը յոյս դնել և հարկ եղած զոհողութիւններն ընել մտադիւր:

Ասոնք չափազանցութիւնն են, այլ պարզ իրողութիւն, որում շուտով կը համոզուի մարդ, եթէ պաղ արեամբ և առանց նախապաշարման և կամ առանց կանխակալ կարծեաց քննէ մեր ազգային վարժարանաց արդի դրութիւնն ու կայսութիւնն, և այն ատեն շատ շուտ վերահասու կը լինի թէ մեր վարժարաններն իրենց արդի դրութեանն ու կայսութեանը մէջ իրօք օգտակար են Աղգին համար, թէ ոչ:

Այդ ՈԶը շատ ճշմարիտ է, որովհետև չի կայ վարժարան մը ուր հիմնական ազգային դաստիարակութիւն աւանդուի, այն է, ուսանողին միտքը՝ սիրտն ու կամքն հաւասարապէս կրթելու հոգ տարուի:

Աւանդուած կրթութիւնն, եթէ յաւէտ կրնայ կրթութիւն կոչուիլ, մի քանի նախնական ուսմանց ծանօթութիւններ մեքենաբար աւանդելէ անդին չանցնիր, որոց համար դժբաղդաբար մեծ գումարներ կը վատնուին և դեռատի խեղճ ուսանողին զուարթ կեանքը կը մաշի, միտքը կը բթանայ և ուսանելու տարիքը կ'անցնի:

Եթէ կան Ազգին մէջ մի քանի խիստ սակաւաթիւ անձինք՝ որ լաւ կրթութիւն և դաստիարակութիւն առած են, անոնք ալ կամ Սահմանադրութենէն առաջ հասած են տղէտ կոչուած անձանց ջանիւքը, կամ Եւրոպա կրթուած, կամ մասնաւոր կերպիւ դաստիարակուած և կամ ինքնօգնութեամբ յառաջ եկած են:

Հաստատելու համար թէ մեր վարժարաններն էապէս օգտակար լինելէ խիստ հեռի կը գտնուին, բաւական կը համարիմք հարցնել թէ մեր մէջ գաղափարաց և նպատակի միութիւն կա՞յ. — սոյն հարցման պատասխանը բացասական է:

Ինչո՞ւ չի կայ. — որովհետև ո՛րչափ վարժարան, նոյնչափ դաստիարակութեան դրութիւն (և ի՛նչ դաստիարակութիւն, — է՛հ, այդ մի՛ հարցներ) և ո՛րչափ վարժապետ, դրեթէ այնչափ մեթոտ (թէպէտ մեծ մասամբ մեքենական, որ հարկաւ խեղճ ուսանողին միտքը կը բթացնէ և նորա խորհելու կարողութիւնը կ'ընդարմացնէ) մինչդեռ, ինչպէս յայտնի է, ճշմարիտ դաստիարակութեան նպատակն է մարդուս խորհելու կարողութիւնը զօրացնել և նորա մտացն հետ սիրտն ու կամքը միանգամայն կրթել, այ-

սինքն, փիղիգական և բարոյական դաստիարակութեամբ կրթել, որով մարդ կրնայ գըրական և բարոյական մարդ լինիլ և հետեաբար իւր անձին, բնութեաց, Ազգին և իւր նմանեացն օգտակար ըլլալ:

Այս ամենէն ճշդիւ կը հետեի թէ անցեալն ու ներկան ապագային համար օգտակար եղած չեն:

Պատճառ. — Որովհետև ստոյգ և իրական ապագայի հաստատ հիմունքը դըրուած չէին և ցարդ դրուած չեն:

Ահա սոյն արդար պատճառներով է որ յաճախ կը գանգատիմք մեր ներքին վիճակէն, զոր յուսահատական կը գտնեմք, այլ ոչ սակայն անդարմանելի է, և ներքի մեղ ըսել թէ սոսկ ազգասիրական նպատակաւ և եթ կ'ըսէինք «թողումք ստուերի ետեւ գնալն և քիչ մ'ալ գառնամք մեր ներքին վիճակին և ոյժ տամք մանաւանդ դաստիարակութեան խնդրոյն, որ խիստ Լքեալ է, և մի այնպիսի ուղղութիւն դժեմք, որմէ միայն ներքի է ստոյգ և իրական ապագայի համար դործնական յոյսեր ունենալ»:

Մինչև հիմայ մեր ըսածներն ասկէ զատ ուրիշ ո՛ր և է մեկնութիւն չեն վերցնելու երբէք:

Մեզի օկղբունք և նպատակ դրո՞ծ եմք, եթէ յաջողիմք, ներկայ ամաւ և անկերպարան շարժման ընթացքը կասեցնելով՝ մտաց մէջ գաղափարաց յեղաշրջութիւն յառաջ բերել:

Այնպիսի յեղաշրջում մը կարելի է. — բացարձակապէս կ'ըսեմք, ԱՅՈ, և գոհ եմք որ լուրջ և խոհական անձանց ուշադրութիւնն արդէն սոյն կէտիս վրայ դարձած է:

Մեր բացատրած գաղափարաց յեղաշրջումն յառաջ բերելու ժամանակն հասած է (եթէ մեզի մնայ, կ'ըսեմք, արդէն անցած է), և դրական գաղափարաց և հետեւեալ

հաստատու և հիմնական միջոցներու ծառայելով մանաւանդ ներկայ Ս. Պատրիարքին օրով, կրնամք ստուէրն իրականութեան դարձնել, այն է, ազգային կենդանարար շարժման մը հաստատու հիմունքը դնել, որ հարկաւ ամեն հոգմի և ալեաց առջև չի խոնարհիր, չի փշրիր և ապարդիւն կորնչիր և անհետանար, և յայնժամ անպակաս անշուշտ է:

(Յաջորդ խոսք)

ԻՆՉ ԲԱՆ ՀԱՐԿԱԻՈՐ Է

(ՏԵՒԻՆ 139)

Յօդուածոց շարունակութեանը մէջ մատնանիշ ըրինք այն պատճառներն, որք Հայաստանի ժողովրդեան մէջ ընդհանրապէս բարոյական տարրութիւն, նիւթական և բարոյական աղբատութիւն, աճման նուազում, ֆիզիքական և բարոյական հիւանդութիւն, մտաւոր կարողութեան նուազում և այլ մնաստկար հետեւութիւններ յառաջ բերած են: Բայնք և դարձեալ կրտսմք, հոն՝ ուր ժողովուրդն այս ամեն հետեւանայ ենթակայ է, միայն ուսում տարածելը բաւական չէ, բարոյական հայցին հետ նիւթական հայց ևս պէտք կը լինի ջամբել, և մեք այս նպատակիս համար աղբատին և սովեալին ողորակել միայն բաւական չեմք համարիր, այլ կ'առաջարկեմք սխանգամ ընդ միշտ այնպիսի միջոցներով օգնել նոյն՝ որպէս զի՝ միւս անգամ ևս օգնութեան կարօտ չլինին:

Աղորակելը կրօնական և մարդասիրական տեսակէտով՝ մի աննահանջելի պարտականութիւն է, բայց այնով մայերէ ողորակել, որ գործելու անկարող է:

Իսկ անոր՝ որ գործելու կարող է և միայն կարևոր միջոցներէ զուրկ կը գտնուի և այս պատճառաւ չքաւորութեան ենթակայ է, լաւագոյն չէ ողորակել, զի այնպիսեայ ողորակել գթութեան և կարեկցութեան գործ չէ, այլ մարտլու մէջ քաջալերել, որով աւելի մարտկաններ կուենումք, քան թէ գործել և գործելով տարիւ և դրամագլխայ տէք լինելու ցանկացող բողոքով անհատներ:

Եթէ կուղեմք և կը փոխաբխք Հայաստանի ժողովրդեան խիստ ամենամեծ մասն յիշեալ տխուր և սոսկալի հետեւանքներէն աղատել, պէտք և ան-

հրաժեշտ պէտք կը լինի անդ արուեստից և մշակութեան զարգացան հոգ տանիլ:

Գոհ եմք որ Սովետաց Կեդր. Պատ. Յանձնախումբն այս անգամ մի քանի տեսակ հունտ դրկեր է Հայաստանի դաւաճանքուն մէջ սերմանելու համար:

Սոյն ձեռնարկութիւնն ստուգիւ կրնայ օգտակար լինիլ. սակայն աւելի օգտակար կը լինի իւր ձեռնարկութիւնն, եթէ կարենայ մի քանի վարպետներ ալ դրկել, որք ժողովուրդին ուսուցանեն միանգամայն լու սերմանելու, հասունցնելու, արդիւնաւորելու, պահպանելու և իւրաքանչիւր կլիմայի և երկրի պահանջման համաձայն զանազան տեսակ արմաւիք, բերք և կանանչեղէն յառաջ բերելու արհեստներն և ուրիշ այնպիսի արուեստներ՝ որովք ժողովուրդն սպառնացող աղբատութենէ տախա տա տակաւ կ'ողորտի, վաճառականութիւնը տակաւ ինչ շունչ կ'առնու, տնտեսական վիճակը կը բաւանայ, և անդգարարք դադարաւորայ յեղաշրջութիւն յառաջ կուգայ, և այս ամենը շատ կարելի է շուտով կատարել, երբ այսքան ընկերութիւնք կան, որք ինչ շատ զբաւաղուիս ունին և նոյն գումարներն որպէն աղգօգուտ նպատակներու համար հաւաքուած են:

Եւ ինչ քան զայս աւելի օգտակար նպատակ կրնայ լինել, որով ժողովուրդն ստախճանարար վերայիշեալ խիստ մնաստկար և մինչև իսկ մահացու հետեւանքներէն՝ որոց ենթակայ է սցժմ, սխիս և գտտի, ինչպէս և մասամբ ալ հարստահարութենէ, որովհետեւ, հարուստ ժողովուրդն, ինչպէս ըսած եմք, յարգելի և ակնածելի կը լինի:

Ուրեմն կը սիրեմք յուսալ որ թէ Սովետաց Խընամող Պատ. Յանձնաժողովը և թէ ազգային այլ և այլ ընկերութիւնք մեր սոյն պահանջմանց մասին ուշադրութիւն դարձնել կը բարեհաճին:

(Երանանք)

ԿԱԹՈՒԼԻԿ ԱԶԳԱՅՆՈՑ ԽՆԴԻՐԸ

(ՏԵՒԻՆ 142)

Ինչպէս յոյս կը յայտնէինք մեր նախնեթաց յօդուածով, մեր համազգի եղբարց երկու կուսակցութեան միջև միութեան գաղափարը մեծապէս յառաջ երթալու վրայ է, այնպէս որ խնդիրը կըրնամք իր վերջնակէտին հասած նկատել:

Մեր սոյն կարծեաց առելի ոյժ կուտայ անցեալ կիրակի դումարուած Հակահասունեան Պատ. ազգայնոց ընդհանուր ժողովը, որոյ նկարագրութիւնն արդէն հրատարակեցին ազգային լրագիրք, և մեր ոյժով բաւական կը համարին սոյն կէտին դառնալ, որ խիստ կարեւոր է, և կը վերաբերի ազգային միութեան վրեժ գաղափարին:

Արդ, օգուտ քաղեմք անցեղոյն փորձառութենէն և լրջութեամբ քննեմք սոյն ծանր ֆլամեներն՝ որք սլառակրումն սլառճառաւ յառաջ եկան և Աղբին տղետօրեր եղան:

Ժամանակ է ուրեմն որ ջնջեմք այլ ևս կրօնական խորութեան դաղափարն՝ որ բնու չի համոճայնիր դարուս լուսաւոր սլահանջմանցն և ո՛ր ըսկըտիմք ոյժ տալ ազգային միութեան վրեժ և կենդանարար գաղափարին, որ միանգամայն քաղաքակրթական պահանջով մ'է, և համարուի թէ այսպիսի ժամանակի մը մէջ բնաւ ներելի չէ միջնադարեան գաղափարաց ծառայել և հետեւորար կրօնքի անուանով Աղբին մէջ խորութիւն գնել:

Մեր սրտուորժան Հռովմէական ազգայնոց մէջ այն միակ մարդն է Արշիսպետիւ Ագաբեան Գերապոյժաւն, որ խիստ լաւ կը ճանչէ ժողմանակիս պահանջմաներն և դանտնք գոհացնելու եղանակն:

Սա իւր կարողութեան, ազգասիրութեան եւ խոհական գործունէութեան փորձերն արդէն յաճախ ցոյց տուած լինելով՝ մեր Հակահասունեան Պատ. ազգայինք այսպիսի նշանաւոր անձի մը նախագահութեան ներքեւ կրնան լի վստահութեամբ միանալ, մանաւանդ նկատելով որ իրենց պահանջումներն ալ յարգուած և տպահոված լինելով՝ բաժանեալ մնալու այլ ևս դրոշմար պատճառ մը չ'ունին:

Ուստի անկեղծաբար խորհուրդ կուտամք մեր յիշեալ համադգի եղբարց՝ որպէսզի միութեան բաղձովի գործը ժամ առաջ ի գլուխ հանելով՝ յետ այս սորիկ յօգուտ ազգի և ի նպատակ ազգային միութեան աշխատին:

Այս է ահա բուն և էական խնդիրն, որ չեմք կարծեր թէ լուրջ և խոհական անձանց ուշադրութեան վրիպի:

ԱՌՏԻԱՐ Ա. ԱԶԱՏԱԽՈՂԵԱՆ

Փիլիսոփայական բառարանիդ նախաբանի Բ. և Գ. մասերն ցարդ չեն ի տիպ արձանացեալ, ամենադժուար արգելքներն իսկ՝ եթէ կան, կոխտելով՝ կը խնդրեմք որ անյապաղ բարեհաճիք ձեր այդ ձեռնարկն ի գլուխ հանել:

ՃԻՎԱՆ

ԱՌՏԻԱՐ ԳՐԱՍԷՐ ԱՏՈՄ

Մասիսի միջոցաւ խոստացոյք Վ. Իւկոյի հոչակաւոր էջին վրայօք ընթերցողացդ գաղափար տալ, ձեր այդ խոստման կատարմանն կսպասեմք անհամբեր:

Նոյն

ՄԱՍՆԱԽՈՐ ԱԶԴԲ

Առ Կ. Թ. (Եջնի բարոս). — Քու ամուսնական դատիդ նկատմամբ իրաւունք ունիս դանդաղելու, ինչպէս նաեւ իրաւունք ունիս բարեյիշատակ փաստաբանէդ, և երջանկայիշատակ Արժնական Ժողովին ալ դանդաղելու, բողոքելու և այդ երկուքին համար Արկիւի դատաստանն հայցելու:

Ուստի խորհուրդ կուտամք քեզի որ հաւատարիմ ճանրողի մը հետ խիստ զօրաւոր բողոք մը գրիկես, և եթէ կարելի է, օրինակ մ'ալ մեր պատկառելի Արժնային տոնէին:

ԵՍ

Աղգ. Ժողովն յառաջիկայ ուրբաթ նիստ ունի:
Օրակարգի Ա. խնդիրը Թաղ. Մատակարարութեան ծրագիրն է:

ԶՈՒԱՐՃԱԼԻՔ

ԹՕՓԳԱԲՈՅԻ ԱՌԱԿԱԽՈՍԸ

— Խիկար, ղիմոցս կայներ ի՞նչ կը մտածես.

— Լոյսի ընթերցողներն փոքր ինչ դուարձայնելու համար եկեր եմ՝ ձեզի մի բանի տեղեկութիւն ներ տալ, բայց կսպասեմ որ նախ միտքս դոյ, թշուառական չարածիճին ալ ռժաւի ուշայաւ: Պատուիրեցի որ թրանսլէ նախ, կերեայ թէ ստակ չունենալուն հետիտոս կուգայ կոր:

— Ի՞նչ կըսես խիկար, միթէ խենթեցար, միտքդ ո՞ւր է որ. —

—Միտքս, այո, այո, այն չարածի միտքս, առաջնորդն խրկեցի Քրիստոսին իմաստն որպէս զի երէկ զիշերուն տեսած երազս մեկնէ, բայց ո՞ր չափ դժուարին բան է եղեր առանց մտքի մնայն, եթէ այն անգամ ողջ առողջ դայ ոչ իշ տեսն այլ ևս ինչ ամենեւին չսխալի բաժնեմ, հիմայ փորձով հոսկոյց թէ որսխալի ցաւալի և դառն կացութեան մէջ կը գտնուին այն դաս մը երիտասարդը և երիտասարդուհիք որք իրանց միտքն միշտ օտարապետութեան, այնինչ կնոջ, օրինորդին կամ երիտասարդին տուած են. ահաւասիկ եկաւ, իմ մեծապատիւ միտքս և ահա իմ տալիք տեղեկութիւնքս:

Կիրառիչ երեկոյ Թօփագարույի եկեղեցին դայի և ճիշտ արանց ու կանանց մէջտեղն նստայ. ժամերգութիւնը դեռ սկսուած չըլլալուն՝ արք էշխաս վէրկիսի վրայ կը խօսէին, իսկ կանայք իրարու հազուատներու, գլխարկայ, վարդապետին գեղեցկութեանը և կործանութեանը վրայ. դիտեցի որ մի բանի մանկամարդ կանայք ալ՝ եթէ քարոզիչն ծեր մարդ մընէ նէ՝ պարապ տեղը եկանք անտար ճամբան կըսէին իրարու. վերջապէս երբ վարդապետն քարոզի սկսաւ, քովիններու ըսի որ վերնատունը մարդ չկայ, անոնք միամտաբար եկեղեցւոյ վերնատունի կանանց բազմութիւնը կը ցուցնէին ինձ:

Քարոզիչն երբեմն երբեմն խնդալու ձայներով կընդհատուէր, և դիտեցի որ այն բազմութիւնը զուարճանալու համար եկեր էր միմիայն և մտքովս Փանոսեան էֆէնտիի իրաւունք տուի մասամբ իւր որ երբեմն եկեղեցիներն թատրոններու կը նմանցընէր: Պիգիլինէսի լապտերն ի ձեռին իւր քարոզիչն մէջէն Ազգին օգտակար ու ամենակարևոր պարբերութիւն մը բնութեցի և հետեւեալ երկու հատուածներն գտայ միմիայն՝ որ ընթերցողներն զուարճացնէին զատ՝ կրնայ Պ. Աղատախանէան: «Գրական իմաստասիրութեան» վայն տառերու:

* * *

Քահանայ մը մեծ սրահոյ միջոցին չիլն ելած լինելով՝ հաւկիթ ուտելու փափոք կզգայ, և ժամակոչին բացակայութեան ճարտիկութեամբ երեք հաւկիթ կը գտնայ և զիշերը մարդ չեղած միջոցին թուղթէ սնակ մը կը չինէ և կանթեղէն քիչ մ'աւ իւղ առնելով՝ կը քսէ թղթին որ շուտով չայրի, և հաւկիթներն ալ մէջը կտրելով՝ կանթեղին պլնլուրին վրայ կարելի եղածին չափ կեփէ և կուտէ, ահաւարդութեամբ կտոր մը հաւկիթ մօրուքին մէջ

տեղն մնացած ըլլալով՝ հետեւեալ օրն եկեղեցւոյն քարոզիչ սրբազանն այցելած միջոցին կը տեսնայ զայն և շատ ստիպումներէ վերջ դեռ տէս քահանայն կը պարտաւորի վերջապէս ըրածն խոստովանիլ, և ինքզինք արդարացնելու համար՝ կըսէ թէ ստոտնան ինձի սովբեցուց և ստիպեց ես ալ ըրի, ես յանցանք չունիմ:

Ստոտնան որ նոյն միջոցին երկուքին մէջտեղն կայնած մօիկ կընէ եղեր, մէկէն քահանային դառնալով ստախճօս, ինչո՞ւ դիս կամբաստանես, այդ գործին մէջ ես բնաւ մատ չունիմ, ես այդչափ տարուան սատանայ եմ, կաթողիկոսներու, եպիսկոպոսներու, ու շատ վարդապետներու և քահանայից հետ տեսակցութիւն կընեմ, սակայն այդպիսի մէկ հարազատութիւն մը ցարդ իմ մտքէս անգամ չէ անցած:

* * *

Մարդ մը փայտ առնելով՝ փայտահարի մը կտորել կտտար զայն, ծոյլ մը փայտահարին զիմացն անցնելով նա քանի փայտին կը զարներ կայինն՝ ծոյլն ալ ըն՝ կըսէր, երբ փայտահարումն լմնցաւ, տանաւէն հանեց հինգ դահեկան տուաւ փայտահարին, ծոյլն անդեց թէ հորիւր փարան իրեն կը վերաբերի՝ քանի որ կըսէ բու կտորած տոնեռ ես ալ օգնեցի քիչ ըսելով, և վերջապէս մէջերնին վէճ ծագելով՝ դատաւորին կը ներկայանան, դատաւորն տեսնելով որ ծոյլն անիրաւ է, հրաման կընէ որ հինգ դահեկանի մանր ստակի վերածեն, և ստակ համբելու սեպտական տախտակ մը բերել տալով և այն երկու անձինք ալ դէմ առ դէմ նստեցնելով՝ ստակներն մէկ առ մէկ կը նետէ տախտակին վրայ՝ փայտահարին հրամայելով որ նետած ստակն առնու և ծոյլին ալ պատուիրելով որ նետած տոնէն միշտ քցնի ըսէ. դատաւորն այսպէս ստակն տալով փայտահարին տալէ յետոյ՝ կը հրամայէ որ իրենց դատն վերջացած է և երևն տեղերնին երթան:

—Բայց ամբողջ ստակը կրկին ան առաւ Պ. դատաւոր կը յարէ ծոյլն:

—Քեզ ալ անվարձ չը թողի կըսէ դատաւորն ժպտելով՝ ահաւասիկ ըն՝ տուիր քցնի առիր:

ՃԻՎԱՆ

ՀԵՏԱԳՐՔՐՈՒՄՆ ԱՁԴ

Տարազագործութեան արհեստին հետա-
մուտ երկատարդ մը ինքնօգնութեան անըմ-
բերելի աշխատութեամբ յաջողած է Եւրոպա-
յի ընտիր տեսակ զուտ բուրդէ երկու կան-
գուն լայնութեամբ ֆասօնէ Գազմիրը դործել
և արդէն մի քանի տեսակը արժան գնով ի
վաճառ տրուած է, Մահմուտ բաշայ թիւ
239 Ե. փափաղեան և Յ. ընկ. Գրատունը :

Եթէ հասարակութենէն քաջալերութիւն
գտնայ յիշեալ երկատարդն կը խոտանայ
հետզհետէ Գազմիրի ամեն տեսակները և
ազգի ազգի դորդեր բանիլ կարի դիւրագնի :

Այս պատահութեամբ հարկ կը համա-
բիմը ազգարարել թէ սոյն գրատուն դործն
նոր կարգադրութեամբ բաւական ընդար-
ձակելով այսուհետև յաճախորդը պատրաստ
պիտի գտնեն ամեն տեսակ դասադրեր և
նոր հրատարակութիւնը նաև Մայրենի լեզ-
ուին տետրակները, Գրատունն կը խոտանայ
գաւառներէն ըլլալիք յանձնարարութեանց
թիւրութիւն ընձեռել և մեծաքանակ գնում
ներն նպատաւոր ղեղչիւ շահաւորել :

ՄԵԾԱՊԱՏԻՒ ՄՈՒՐԱՅԿԱՆՆԵՐԸ

Գրեց Յ. Յ. Պարոնեան

Հրատարակէ Ս. Ղ. Պարոնեան

Ազգային ժամանակակից վէպ մ'է, որ
տետր առ տետր սկսած է հրատարակուիլ,
ութերորդ տետրը իւրոյ ընծայուած ըլլալով
կը ծախուի գրաւաճառ Ս. Ղուկասեան և
Յրէնկեան գրատունները, սուճի Պօղոս աղա-
յի խանութը և լրագրաւաճառներու քով ի
գլին 40 փարայ :

ՀԵԼՎԵՅԻՍ. ԵՒ ՊԱՆՈՒՍՁ

Վերոգրեալ հրդէհի և ծովային
ապահովագրութեան ընկերութիւնը կը
ծանուցանեն իրենց Մեծ. յաճախորդաց
դիւրութեան համար, թէ ազգայիններէն
Մ. Միքէ Խ. Աճէմեանը Պահճէ-գափու
թիւ 42 սենեակը իրենց Բ. դործակա-
տար կարգած են :

Ա. Ձ. Գ.

Հայ ազգի ճարտար քօղի Մեծ. Յ. Մալեգեան
էֆ. որ բուական նորիներէ հետէ պաշտօնով Կ.
Պօլսն բացակայ կը գտնուէր, այս անգամ խորհրդ-
րոնը Լոնկայի թաղը Մոնթալա ճառագնի թիւ 110
տունը հաստատած լինելով երեքշաբթի, հինգշաբթի
և շաբաթ օրերը ժամը Յէն մինչև հետեւեալ օրերն,
այսինքն՝ չորեքշաբթի, ուրբաթ և կիրակի կէս օր
պատրաստ պիտի գտնուի իրեն պէտք ունեցող հի-
ւանդաց տուներն այցելելու : Իսկ ուրիշ տուէն զինքը
ուղղները պէտք է դիմեն Լանկո Արաճ Մէսիս
ճառագնի Մաքսուտ էֆ. հարկիլէճեանի գեղարանը
և կամ Օրթարէյ Եհնի Մէյսանէ փողոց թիւ 25
իւր բնակարանը :

Երեքշաբթի և շաբաթ օրերը ժամը Յէն մինչև
10 իրեն զիմով հիւանդները ճրի պիտի դարձանէ
վերոյիշեալ Լանկո Մուսալայի տան մէջ, առից զատ
նոյն թաղի շրջանակին Թաղական Խորհրդաց պաշ-
տօնական վիտրութեամբ վաւերացեալ խիստ աղքատ
և անկողնի ծառայող հիւանդաց ալ ճրի պիտի այցե-
լէ անձամբ :

3 փետրուար 1881

ԱՐՏՈՆԱՏԻՐ

Հ. Ե. ԳԻՄՆԱՅՈՒՆ

ԽՄԱԳԻՐ

Մ. ԳԱՓԱՄԱՃԵԱՆ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Մ. Կ. ՍԱՐԸԵԱՆ ԵՒ ԸՆԿ.
Մէրճան Հարչի Ռիշտի էֆ. խանի տակ թիւ 20